

Täysistunto

Torstai 2.4.2020 klo 16.02—22.05

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 36/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta ennalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.33 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä laiksi ulkomaalaisten työnteko-oikeuden laajentamisesta ehdotetaan, että sallittaisiin kaikille laillisesti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille työnteko huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla ja tehtävissä. Tässä kyse on tehtävistä, joissa kansanterveyden takia tapahtuva rajaliikenteen rajoittaminen Suomen rajoilla aiheuttaa työvoimapulaa. Kyse on näin ollen tehtävistä, jotka mainitaan komission 30. päivä maaliskuuta antamissa tiedonannoissa tehtävinä, joiden osalta jäsenvaltioiden tulisi sallia rajaliikenne. Näitä ovat esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaiset, maatalousalan kausityöntekijät, kuljetushenkilöstö, elintärkeän tai muuten välttämättömän infrastruktuurin parissa työskentelevät henkilöt, elintarviketeollisuuden työntekijät sekä vanhustenhoidon ja muun hoitotyön tekijät.

Tämä laki siis koskisi kaikkia maassa jo nyt oleskelevia ulkomaalaisia eli kaikkia voimassa olevia oleskelulupia, viisumeita ja kausityötodistuksia. Laki tukee näin ollen omaehtoista varautumista maassa ilman että rohkaistaan ihmisiä matkustamaan yli rajojen.

Me tiedämme nyt, että rajaliikennettä siis rajoitetaan ja liikenneyhteydet Suomeen ovat heikentyneet merkittävästi. Yhtä lailla lähialueilla ihmisiä kehoitetaan olemaan matkustamatta ulkomaille, ja monet maat myös estävät ulkomaille matkustamisen.

Suomen edustustoissa kapasiteetti käsitellä lupahakemuksia on tällä hetkellä hyvin rajallinen, ja näin ollen siltä varalta, että maahan saadaan myös uutta ulkomaista työvoimaa, laki koskisi myös sitten heitä.

Eli tämä laki on tähdätty nyt poikkeusoloihin, ja ykkösvaihtoehtona oli tämän voimassaolon kytkentä valmiuslain soveltamiseen, mutta se sitten osoittautui aika mutkikkaaksi, joten näin ollen tässä esitetään, että laki olisi voimassa tämän vuoden loppuun saakka. Jos

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

se pitää kumota aiemmin, niin sitten se esitetään kumottavaksi, mutta jos poikkeustila jatkuu yli vuodenvaihteen, niin sitten esitetään sitä jatkettavaksi. Näin ollen tällä pyritään varmistamaan sitä, että me pystyisimme huoltovarmuuden kannalta tärkeissä tehtävissä varmistamaan mahdollisimman hyvin työvoiman saatavuuden, ja sitä, että nämä säännökset olisivat tältä osin joustavia, niin että ihminen voi siirtyä työpaikasta toiseen ilman vaikeutettuja prosesseja. — Kiitos.

18.36 Eveliina Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Hallitus on ryhtynyt pikaisesti toimiin, jotta tässä kriisitilanteessa suomalainen yhteiskunta toimii ja jotta meillä olisi myöskin tämän kriisin jälkeen yhteiskunta, jossa on mahdollista esimerkiksi kaupasta ostaa suomalaisia tuotteita. Tällä esityksellä on tarkoitus varmistaa suomalaisen yhteiskunnan pärjääminen ja esimerkiksi suomalainen ruoantuotanto. Siitä haluan myös antaa kiitoksen ministeri Haataiselle, että tämä esitys on pikaisesti saatu tänne eduskuntaan.

Tässä on siis tarkoituksena, että meillä on myös kriisin jälkeen lautasilla ruokaa, ja suomalaista ruokaa, mutta on myös tarkoitus varmistaa se, että kun tämä kriisi on saatu hoidettua, niin nämä ruoan hinnat eivät olisi aivan pilvissä sen takia, että tarjontaa on vähän.

Olenlainen osa esityksessä mielestäni on se, että tämän koskee jo tällä hetkellä Suomessa olevia ja työluvan omaavia ulkomaalaisia henkilöitä, aivan kuten ministeri Haatainen tässä toi esille. Meillä on rajat tällä hetkellä kiinni, täältä ei voi lähteä pois, eikä tänne voi tällä hetkellä tulla, joten on mielestäni aivan järkevää ja luonnollista, että mahdollistamme jo täällä olevien oleskeluluvan omaavien henkilöiden työnteon myös muilla kuin heidän tällä hetkellä työskentelemillään aloilla.

Mielestäni on tärkeää myös huomioda, että tässä esityksessä tämä laki on sidottu määräaikaan. Sen on tarkoitus olla voimassa vuoden loppuun asti. Ja kuten ministeri toi esille, sitten jos tämä kriisitilanne hellittää, tämä laki on mahdollista myös purkaa.

Toinen tärkeä huomio liittyy siihen, että tämä esitys koskee vain tiettyjä aloja. Ja näitä aloja on lueteltu tässä esityksessä. Ne liittyvät erityisesti huoltovarmuuteen ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisiin aloihin, kuten maatalouteen, rakentamiseen ja elintarvikealaan.

No, me pääsemme tätä hallintovaliokunnassa vielä perkaamaan, ja hyvä niin. Mutta olisin vielä kysynyt ministeriltä, että onko niin, että myös näihin aloihin ja näihin työtehtäviin liittyy tämä tavanomainen työsuojeluun liittyvä valvonta ja muu työmarkkinoiden valvonta, jota tällä hetkellä hoitavat useat eri viranomaiset, kuten avit.

18.39 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on tuiki tarpeellinen Suomen huoltovarmuuden näkökulmasta. Esityksellä sallitaan kaikille laillisesti maassa oleville kolmansien maiden kansalaisille työnteko huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla ja tehtävissä, joita on määritelty komission tiedonannossa.

Arvoisa puhemies! Nämä alat, jotka tässä on lueteltu, ovat olleet vuosia sentyyppisiä, että ulkomaisen työvoiman käyttö on niillä ollut välttämättömyys. On fakta ja totuus, että suomalaiset kurkut, tomaatit, mansikat, ja niin edelleen, maataloilla eivät olisi kasvaneet viime vuosina ilman ulkomaista työvoimaa. Totta kai on päivänselvää, että tässä tilanteessa, kun toisaalta lomautetaan muista tehtävistä, pitää hallituksen löytää polku ja työllistää näitä suomalaisia näihin tehtäviin, mutta jo pelkästään maataloustuottajat ovat arvioineet, että näidenkin päätösten jälkeen, mitä tässä tehdään, kriittisten, siis välttämättömien, työn-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

tekijöiden tarve ulkomailta, lähinnä nyt Itä-Euroopasta — Ukraina, Valko-Venäjä, tämän-tyyppiset maat, mistä näitä on tullut — on edelleen kaksi—kolmetuhatta. Ja tässä onkin nyt sitten haastava tilanne, kun rajat ovat kiinni, ja tekisin tässä nyt semmoisen kysymyksen, joka on aika vaikea kysymys: Miten tämä ratkaistaan seuraavien viikkojen aikana? Onko hallituksella joku keino, jolla saadaan näitä välttämättömiä työntekijöitä, joita voi olla tosiaan parituhatta maataloustuottajien mukaan? Onko niitä tässä tilanteessa mahdollista Suomeen saada? Jos päätelmä on se, että tilanne on mahdoton, niin sitten meidän kyllä täytyy todella ripeästi löytää ne ratkaisut, että tämä vastaava määrä työntekijöitä saadaan sitten kotimaisista voimista liikkeelle. Siihen tarvitaan kannustavuutta, siihen tarvitaan työvoiman liikkuvuuteen liittyviä ratkaisuja — hyvin vaikea kokonaisuus, mutta erittäin oleellinen, kun kasvukausi maaseudulla ja maataloudessa on nyt ovella.

18.42 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on kannatettava ja tärkeä. Kiinnitän huomiota tässä nyt lyhyesti, jotta muutkin ennättävät puhua, vain mittakaavaristiriitaan. Täällä todetaan, että normaalivuonna puutarhasektorilla on ollut ulkomaista työvoimaa noin 16 000 henkeä, ja jos työvoimaa ei saada, niin meillä ei ole satoa korjattavaksi, ja uhkana ovat myös monen tilan kohdalla konkurssit varsinkin erikoisviljelyn osalta. Kun tarve on näin mittava, niin täällä esityksessä kuitenkin todetaan, että vaikka tätä työvoiman tarjontaa tällä esityksellä voitaisiin potentiaalisesti lisätä kymmenillä tuhansilla, niin käytännössä arvioidaan, että työllisyysvaikutus jää joihinkin satoihin. Eli tämä ristiriita on kyllä valtavan suuri, ja siitä voimme nähdä, että tämä ei valitettavasti tätä ahdinkoa kokonaan poista.

Arvoisa puhemies! Jotta salissa olisi mahdollisimman vähän väkeä näin korona-aikana, niin lähdän tuonne huoneeseen kuuntelemaan tämän keskustelun jatkoa ja myös ministeri Haataisen vastauksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Oikein.

18.43 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä esitys on kyllä tarpeellinen, ja jos mietii erityisesti maatalouden ahdinkoa, niin tosiasia on se, niin kuin edustaja Räsänen tuossa sanoi, että tämä on hyvä alkku mutta riittämätön itsessään. 16 000 kausityöntekijällä, jotka meillä työskentelevät maataloudessa, marjatililla ja pelloilla, ei pystytäkään vastaamaan tähän työntekijätarpeeseen, mutta nyt on ehdottomasti kaikki kivet käännettävä ja todellakin kannustettava ihmisiä hakeutumaan maatilatalouden töihin. Tämä on meille nyt kansallinen huoltovarmuuskysymys, että meidän elintarviketuotanto pysyy tolpillansa tämän kriisin aikana.

Tässä yhteydessä, kun kyselytunnillakin oli puhetta siitä, että moni nuori on kesätyöntekijä, potentiaalinen sellainen, ja on saanut jo tässä vaiheessa tiedon siitä, että kesätyöpaikka ei toteudukaan, niin tässä kyllä mielestäni olisi äärimmäisen tärkeää suunnata nuorille ihan jonkunlainen rekrykampanja, jolla heitä kannustettaisiin sinne mansikkapelloille ja marjatilille. Siihen aikaan kun itse olin nuori, niin kyllä siellä Pohjois-Savon mansikkapelloilla meitä aika monta oli poimimassa, ja se oli siihen aikaan koululaisten, voisi sanoa, suosituin kesätyö. Tänä päivänä ei suomalaisia koululaisia juurikaan tuolla mansikkapelloilla näy, tai se on ainakin harvinaisempaa.

Sitten toinen sellainen asia, mitä mietin, on se, että kun meillä on turvapaikanhakijoita, joilla on työnteko-oikeus olemassa, ja heillä on tämä vastaanottoraha, jonka he saavat —

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

vähän samalla tavalla kuin perussuomalaiset esittivät, että olisi mahdollisuus työttömyyskorvausta menettämättä olla työnteossa ja saada lisäansioita — niin olisiko tässä myöskin mahdollisuus ajatella, että niillä turvapaikanhakijoilla, joilla on olemassa se työnteko-oikeus, tämä vastaanottoraha pysyisi samana, ja heillä sillä tavalla olisi kannustin lähteä tässä tilanteessa auttamaan maataloille ja marjataloille. Sinällänsä se ei itsessään muuta sitä heidän prosessiaan tai tuo siihen mitään uutta tai muutosta, vaan heidän turvapaikkaoikeutensa tutkitaan ihan niin kuin siihenkin saakka. Tämä työnteko-oikeus ei itsessään ole tuonut siihen mitään muutosta tähänkään saakka, ja siinä mielessä voisi ajatella, että myöskin tämä voisi olla yksi sellainen mahdollisuus, jolla saataisiin lisää työntekijöitä maataloille.

Tämä maatalojen hätä on nyt ihan oikea. Esimerkiksi marjataloilla aika pian alkaa olla se tilanne — tietysti nyt vähän riippuen pohjoinen—etelä-sektorista, maantieteellisestä sijainnista — että aika paljon alkaa olla jo sitä niin sanottua valmistelevaa työtä, johon nyt tarvittaisiin sitä työvoimaa, ja siinä mielessä nyt täytyy kyllä suomalaisessa yhteiskunnassa kaikki kivet kääntää ja pohtia, millä tavalla tämä tilanne saadaan ratkaistua. Jossain vaiheessa esitettiin sitä, että viimeinen hätäkeino on sitten se, että varusmiehet lähtevät tuonne marjapelloille. Jostain puolueesta taidettiin se ajatus jo sinällänsä torpata, mutta jos todellakin menee siihen viimeiseen tinkaan, että mistään muualta ei saada meillä avustajia maatilatalouteen, niin kyllä sekin minusta keinona, viimeisenä keinona, on myöskin mielettävä.

Emme me voi Suomessa ajatella niin, että meidän ruoka- ja elintarviketeollisuuden ketjut jäävät ja katkeavat siihen, että me emme saa sieltä niitä satoja korjattua, ja siksi tämä on niin äärimmäisen tärkeä kysymys.

18.47 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä halutaan muuttaa ulkomaalaislakia ja EU:n ulkopuolelta tulevien kausityöntekijöiden maahantuloa ja oleskelua koskevaa lakia väliaikaisesti koronakriisistä johtuen.

Maataloudessa erityisesti satokaudella marjanpöiminnassa ja muissa vastaavissa tehtävissä ulkomaalaisten osuus työntekijöinä on erittäin korkea. Suuri osa näistä ihmisistä on kausityöntekijöitä. He tulevat maahan, tekevät työtä ja lähtevät maasta. He eivät kuormita sosiaaliturvaa ja palveluita eivätkä jää maahan työn loppumisen jälkeen. Lähtömaita ovat esimerkiksi Ukraina, Valko-Venäjä, Thaimaa, Venäjä, vähemmän ihmisiä tulee enää Baltiasta ja Puolasta.

Maataloudessa ja puutarhoilla työskentelee Suomessa vuosittain 16 000 kausityöntekijää. 1 500 työntekijän tarve on arvioitu kriittiseksi maa- ja metsätalousministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen mukaan. Syy maahanmuuttajatyövoiman suurelle määrälle on alan vaatimaton palkkaus. Maaseudun Työnantajaliiton ja Teollisuusliiton työehtosopimuksen mukaan tuntipalkat liikkuvat noin 8,5 euron ja 11 euron välillä, opiskelijoilla vain 6 euroa tunnissa.

Perussuomalaisilla ei ole mitään kausityöntekijöitä vastaan. Kausityöntekijä, jonka työpanoksesta on hyötyä ja josta saadaan veroja, on eri asia niin taloudellisesti kuin muiltakin osin kuin henkilö, joka jää maahan millä tahansa oleskeluluvalla ja kuormittaa sosiaaliturvaa ja palvelurakennetta yleensä yhtä paljon riippumatta varsinaisesta statuksestaan. Kausityöntekijöiden osalta maatalouden tilanne on vaikea, koska rajamme ovat kiinni.

Esityksessä esitetään, että muilla aloilla lomautettuja ja työttömäksi jääviä, työperusteisilla oleskeluluvilla asuvia ulkomaalaisia voitaisiin hyödyntää maatalouden kausityössä. Voimassa oleva ulkomaalaislainsäädäntö ei mahdollista tällaista alanvaihtoa. Tämän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

muuttaminen on tietysti järkevää. Järkevää olisi myös hyödyntää huomattavan alhaisesta työllisyydestä kärsiviä ei-työperäisen oleskeluluvan ja kansainvälisen suojeluaseman saaneita. Maassa on valtava ja yhä kasvava ulkomaalaisten työttömien reservi. Kuten tiedämme, koronaepidemia lisää merkittävästi myös suomalaisten työttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Kiireellisesti annettu ja ilmeisen kiireessä valmisteltu hallituksen esitys on epäselvä. Yhtäältä siinä esitetään edellä käsittelemiäni järkeviä ja kannatettavia asioita, toisaalta mukaan on ujutettu muita niin sanottuun työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä perinteisiä hankkeita, joilla 1) ei pitäisi olla mitään tekemistä maatalouden sato-työn tai muun juuri ulkomaalaista työvoimaa kaipaavien alojen kanssa ja 2) jotka eivät koskekaan jo maassa olevia ulkomaalaisia vaan tulevaisuudessa saapuvaa tai saapuvaksi toivottavaa maahanmuuttoa.

Esityksessä sanotaan, että koronatilanteen vuoksi haasteena on saada riittävästi työvoimaa myös rakennusallalle ja telakkateollisuuteen sekä kuljetusaloille. Kaikilla näillä aloilla on jo ilman koronaakin ollut merkittävää kotimaista työttömyyttä, puhumattakaan ajasta nyt. Samat ongelmalliset kannustinloukut koskettavat yhtä lailla ulkomaalaista sen jälkeen, kun hän on varmistanut maahan jäämisen. Työttömyysetuudet ja sosiaaliturvamme eivät kannusta ottamaan vastaan matalasti palkattua tai lyhytkestoista työtä, varsinkaan, jos henkilö sijaitsee korkeiden asumiskustannusten alueella, ja erityisesti mikäli perheessä on lapsia. Palkka on liian alhainen sosiaaliturvaan nähden, tai sosiaaliturva on liian korkea palkkaan nähden. Meillä on kohta Suomessa 320 000 uutta lomautettua tai työtöntä edellisten työnhakijoiden lisäksi. Työhalukkuutta varmaankin löytyisi, jos hallitus toisi eduskuntaan lain, joka mahdollistaisi esimerkiksi kausityön tekemisen maatiloilla ilman, että sillä on vaikutuksia varsinaisesta työstä lomautuksen tai irtisanomisen perusteella saatavaan etuuteen. Tätä perussuomalaiset on tänään esittänyt. Tällä tavoin kausitöiden houkuttelevuus myös suomalaisten silmissä kasvaisi.

Arvoisa puhemies! Toinen esityksen merkittävä ongelma on siis se, että se ei käsittele vain maassa jo olevia ihmisiä vaan vihjaa myös uusista maahanmuuttajista. Nimenomaan vihjaa, sillä kohdat, joissa asiasta puhutaan, ovat hyvin lyhyitä ja sanomassaan epäselviä. Eri alojen elinkeinojärjestöt ovat esittäneet perusteluja ulkomaisen työvoiman välttämättömyydestä eri toimialoilla. Perusteluissa viitataan toimialan ja tehtävien kriittisyyteen joko huoltovarmuuden tai alan yritysten elinkeinon ja toimeentulon vaarantumisen tai molempien kannalta.

Perussuomalaisten mielestä on vastuutonta haluta maahan lisää ihmisiä, kun niin ulkomaalaisten kuin suomalaisten lomautukset ja työttömyys lisääntyvät merkittävästi. Suomen rajojen on määrä olla koronaepidemian vuoksi kiinni — eivät ne ole: ne Suomen ulkomaanedustustot, jotka ovat auki, käsittelevät tälläkin hetkellä näiden niin sanottujen kriittisten alojen viisumi- ja oleskelulupahakemuksia. Komissio julkaisi muutama päivä sitten luettelon näistä kriittisistä aloista, mutta kuten edellä sanoin, hallitus tulkitsee tätä laiveasti. Nähtävästi kaikkia aloja, joissa on merkittävästi ulkomaalaisia työntekijöitä, voidaan hallituksen mukaan pitää kriittisinä, olipa syy alan korkealle ulkomaalaisedustukselle mikä tahansa. Perussuomalaiset taas on sitä mieltä, että päinvastoin tavoitteena pitäisi olla, että yksikään kriittinen ala ei voi nojata ulkomaalaiseen työvoimaan ja sen saatavuuteen.

Esityksen perusteella siis myös muihin kuin jo maassa oleviin ulkomaalaisiin sovellettaisiin samoja ehtoja. Esityksessä sanotaan: ”Siltä osin kuin rajaliikenteen rajoituksista huolimatta maahan saapuu työvoimaa ulkomailta, nämäkin voisivat karanteenin jälkeen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

työskennellä kaikilla edellä mainituilla aloilla lupatyypistään riippumatta.” Esitys ei ole johdonmukainen hallituksen rajaliikenteen vähentämistä koskevan tavoitteen kanssa. Se on johdonmukainen tämän osalta ainoastaan esityksen siltä osin kuin kyse on jo maassa olevista henkilöistä, mutta esitys koskee myös poikkeustilan aikana myönnettäviä uusia oleskelulupia ja viisumeita myös muilla kuin oikeasti kriittisillä aloilla, kuten maataloudessa. Alojen määrittäminen kriittisiksi vain siksi, että niillä on paljon ulkomaalaisia, kiertää koronarajoituksia ja poikkeuslakeja. Tämä tehdään ennen kuin on edes yritetty etsiä keinoja saada työvoimaa maamme sisältä.

Arvoisa puhemies! Esitys on kannatettava jo maassa olevien ulkomaalaisten osalta. Huomionarvoista kuitenkin on, että jos esitys koskisi vain heitä, se olisi jo itsensäkin mielestä turha. Siinä nimittäin sanotaan näin: ”Se lisää työvoiman tarjontaa potentiaalisesti kymmenillä tuhansilla henkilöillä, mutta käytännössä työllisyysvaikutuksen voi odottaa jäävän joihinkin satoihin.” Kyse ei ole muutamastasadasta maassa olevasta ulkomaalaisesta. Tavoite on helpottaa matalapalkka-aloille saapuvaa maahanmuuttoa, vaikka rajamme ovat kiinni ja vaikka maa on pian täynnä lomautettuja ja työttömiä ihmisiä.

18.55 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa herra puhemies! Tosiaan hallituksen esityksessä esitetään ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain väliaikaista muuttamista. Esityksellä vähennettäisiin talousvaikeuksia erityisesti maataloudessa ja puutarhalalla, ja se on siinä mielessä tärkeä, että on erittäin merkittävää, että sopivan kausityövoiman saanti pystytään turvaamaan.

Tässä on näitä aloja lueteltu, mutta osittain tämä liittyy myöskin tähän komission tiedonantoon, ja komission tiedonannossa nämä tehtävät, jotka on määritelty välttämättömiksi tehtäviksi ja tarpeiksi, ovat muun muassa terveydenhuollon ammattilaiset, maatalousalan kausityöntekijät, kuljetushenkilöstö, elintärkeän tai muuten välttämättömän infrastruktuurin parissa työskentelevät henkilöt, elintarviketeollisuus sekä eri hoitotyöntekijät. Ajattellaan nopeasti, että kattava lista, mutta yksi kausityöntekijöitä paljon käyttävä ala Suomessa on erilaiset luonnontuotealat. Eli puhutaan marjanpoimijoista ja kaikesta siitä, mitä tuolla meidän metsissämme on ja mitä myöskin elintarvikkeiksi jalostetaan. Me kaikki tiedämme, että suurimmaksi osaksi, lähes täysin, niiden poimuu ja keruu on ollut kausityöntekijöiden varassa. Näitä ei tässä komission tiedonannossa ole, ja kun ei tähän hallituksen esitykseen ole voinut aikaisemmin tutustua, niin en nyt ainakaan nopeasti etsittynä löytänyt niitä myöskään täältä hallituksen esityksestä.

Omavaraisuus on näinä aikoina tärkeämpi kuin monen muun osalta vuosiin on ajateltu. Henkilökohtaisesti olen aina ajatellut, että se on tärkeää, mutta jos tiedetään, että EU:n tasollakin osa maista on jo ryhtynyt rajoittamaan elintarvikkeiden vientiä omien rajojensa ulkopuolelle, niin ymmärretään se, että on tärkeää, että me täällä Suomessa nostamme omavaraisuusastetta. Kysyisinkin siis ministeriltä: näettekö ja onko tämä niin, että tämä hallituksen esitys koskettaa myöskin tätä luonnontuotealaa, ja jos ei kosketa, niin onko TEM valmistautunut siihen, että asetuksella se säädetään sitä koskettamaan? Me tietenkin aloitamme hallintovaliokunnassa huomenna tähän liittyen kuulemiset, mutta tämä asia olisi hyvä olla aikaisemmin.

Tämä laki on nyt siis voimassa tämän vuoden loppuun, mutta tässä hallituksen esityksessä ei selkeästi tuoda esiin, että jos henkilö, jolla on nyt siis oleskelulupa, saa työluvan näille huoltovarmuusaloille vaikka nyt toukokuussa, niin saako hän sen vuoden loppuun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

vai saako hän sen vaikka vuodeksi tai puoleksitoista vuodeksi. Eli onko se työlupa voimassa näillä huoltovarmuusaloilla myös tämän lainsäädännön mahdollisen päättymisen jälkeen?

Näihin kahteen kysymykseen toivon ministerin vastausta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Haatainen, 3 minuuttia.

18.58 Työministeri Tuula Haatainen: Arvoisa herra puhemies! Tässä tuli iso liuta kysymyksiä, toivottavasti 3 minuuttia riittää.

Puheenvuoroissa kysyttiin nyt paljon siitä, keitä nämä koskevat. Edustaja Heinäluomani nosti esiin ensimmäisen kysymyksen siitä, että koskeehan nyt sitten näitä aloja, työntekijöitä, samat pelisäännöt kuin muita työelämässä. Kyllä, työehtosopimukset ja työsuojelu ja valvonta, kaikki nämä ovat ihan samat kuin meillä täällä Suomessa.

Sitten täällä edustaja Talvitie kysyi, onko luonnontuoteala tässä sisällä. Kyllä, se sisältyy kausityön käsitteen alle, eli se on siinä mukana. Lupa myönnetään ihan normaalisti, ja tämä lupa koskee vain työoikeutta, joka tässä myönnetään.

Sitten kun edustaja Purra puhui tästä rajaliikenteestä ja muusta, niin tämä ei koske nyt rajaliikenteen rajoittamista. Nämä asiat ratkaistaan ihan erikseen valtioneuvostossa.

Ja sitten kysymys siitä, koskevatko nämä työoikeuden omaavia turvapaikanhakijoita. Tämä on meillä nyt yhteistyössä työn alla Migrin kanssa. Tässä tietysti etuna olisi se, että nämä vastaanottokeskukset ovat lähellä näitä paikkoja, missä tätä työtä myös tehdään, eli tässä on tällainen kohtaantokysymys myös, että ihmiset ja työpaikat kohtaisivat. Liikkuvuus saattaa olla rajallinen, mutta tätä palvelisi se, että ollaan lähellä.

Sitten edustaja Räsänen puhui, että tämä on pieni asia. Mutta tavallaan pienistä puroista kootaan nyt isompaa virtaa. Meidän on pakko toimia näin, että etsitään kaikki keinot, ja tämä esitys nyt omalta osaltaan edesauttaa sitä, että saataisiin nyt sitten työvoimaa turvattua maatalouteen ja erityisesti puutarha-alalle.

Tällä todellakin on kiire, koska nyt tällä hetkellä siellä kylvetään ja istutetaan taimia ja nyt tarvitaan jo työntekijöitä. Tästä syystä me olemme yhdessä nyt käymässä, maa- ja metsätalousministeriö ja TEM, alan toimijoiden kanssa tätä läpi ja etsimässä keinoja, millä voidaan kampanjoida, ja TEM-johtoisesti ollaan nyt sitten myös rekrytointikampanjaa tekemässä, ja kohdennetaan tätä muun muassa opiskelijoihin, kuten edustaja Essayah tässä hyvin esitti. Eli me tarvitsemme tavallaan tällaiset kansalliset kausityötalkoot.

Itse olen ollut marjoja poimimassa kahtena kesänä opiskelijana, varmaan Essayahin kanssa samoilla puutarhoilla tai mansikkapelloilla. Tiedän tämän työn, ja tämä voisi olla opiskelijoille ihan hyvä keino saada elantoa ja tiliä nyt näinä aikoina, kun kesätöitä ei ole ihan varmaan sen oman opiskelualan osalta löydettävissä. Toivoisin, että meillä olisi tällainen kansallinen, yhteinen tahtotila siinä, että me huolehdimme tästä, koska ihan oikeasti tämä on semmoinen asia, että jos me nyt emme saa näitä kasveja kasvamaan ja puutarhoille istutuksia kuntoon, niin meillä ei ole sitä satoakaan, mitä sitten voidaan myöhemmin korjata. Eli tämä on meidän huoltovarmuuden, ruokahuollon ja omavaraisuuden kannalta tärkeä asia.

Kaikkia näitä asioita, joita tässä tuli esiin, minä vien kyllä eteenpäin, ja monia näitä ollaan valmistelemassa ministeriössä. Tulemme sitten tekemään esityksiä vielä jatkoon, ja maa- ja metsätalousministeriö on tosi tiiviisti mukana yhteisissä talkoissa. Tämä on iso ja tärkeä asia. Omalta pieneltä osaltaan tämäkin laki on merkittävä, koska tämä varmistaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

sen, että nyt nämä täällä olevat maahanmuuttajataustaiset ihmiset voivat myös tällä alalla toimia ja vaihtaa työpaikkaa sujuvasti.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 19.03.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 21.23.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 14 käsittelyä.

21.23 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä, joka sinällään on kannatettava, aikaisemmin jo täällä salissa käsiteltiin, eli tässä pyritään nyt mahdollistamaan täällä jo olevien ulkomaalaisten työntekijöiden työn tekeminen ikään kuin nykyisistä rajoituksista piittaamatta, työpaikan vaihtaminen, mikä on tietenkin järkevää. Tämä ja moni muu näistä esityksistä nostaa hyvin esiin sen meidän yhteiskunnassamme olevan ongelman, että monessa kohdin meidän ei välttämättä kannata tehdä kaikenlaisia töitä tässä yhteiskunnassa. Nyt meillä on kriittisillä aloilla, esimerkiksi maataloudessa, paljon sellaisia töitä, joihin ei löydy työntekijöitä, ja siitä on merkinä se, että monet näistä työntekijöistä ovat sellaisia, että he tulevat tänne kausityöntekijöiksi ja sitten lähtevät sen jälkeen takaisin kotimaahansa.

On sinällään hyvä asia, että meillä löytyy normaalioloissa sellaisia työntekijöitä, jotka tulevat tänne kausityöntekijöiksi, mutta on huolestuttavaa, jos tässä tilanteessa, jossa meillä tulee olemaan paljon joko lomautettuja tai jopa työttömiä henkilöitä, meillä on samanaikaisesti kova työvoimapula toisilla aloilla. Tämä kohtaanto-ongelma pitäisi jollain tavalla pystyä tässä tilanteessa nopealla aikataululla ratkaisemaan. Ja ehkäpä tästä poikkeustilanteesta tulee meille jotakin sellaista hyötyäkin, että sitten kun lähdetään sorvaamaan tulevaisuuden sotu-uudistusta eli uudistamaan suomalaista sosiaaliturvaa, niin pohditaan, miten mahdollistettaisiin se, että työn tekeminen olisi aina kannattavaa. Eli vaikka se palkka olisi pieni, niin se työ kannattaisi vastaanottaa ja sitten se ikään kuin jäljelle jäävä osuus siitä toimeentulosta mahdollistetaan muulla tavoin tai tehdään sitten jopa montaa työtä yhtä aikaa, jos niikseen tulee.

Tästä hyvä esimerkki, jonka nostin esiin yhdistettynä tuohon aiempaan esitykseen työttömyysturvan mahdollistamisesta yrittäjille, ovat urheilijat, ammattiurheilijat. Silloin kun sosiaaliturvaa tai työttömyysturvaa ei käytännössä ole, kuten ammattiurheilijoiden osalta on tilanne hyvin pitkälti, niin silloin tullaan sellaisiin tilanteisiin, kuten esimerkiksi oulu-lainen jalkapalloseura on ilmoittanut, että he tulevat hakeutumaan kausityöhön maataloilille ja ovat valmiita tekemään raskastakin työtä. Hyvä niin, mutta se vain osoittaa sen, että silloin kun ei ole mitään työttömyysturvaa olemassa ja toimeentulo on jostain hankittava, niin silloin lähdetään töihin myös semmoisiin hommiin, joista tuntipalkka on hyvin pieni.

Sen takia toivonkin, että hallitus myös tähän asiaan kiinnittää huomiota, koska kyllä minä toivon ja uskon niin, että me haluamme, että meillä on jatkossakin ammatikseen ur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

heileviä ihmisiä tässä maassa. Moni pitää kuitenkin urheilua tärkeänä, ainakin itse näin koen, ja sen vuoksi koen, että on tosi tärkeätä, että urheilijoilla on mahdollisuus ammattiin harjoittaa. Ja niinhän he tekevätkin, vaikka he muitakin töitä sitten tässä ohessa toimeentulonsa pitimiksi tekisivätkin.

Sinällään tämä hallituksen esitys, joka tässä nyt on, on annettu määräajaksi, ja näin on hyvä. Tässä tosiaan pyritään mahdollistamaan se, että meillä löytyisi enemmän työntekijöitä siihen työvoimapulaan, mutta tämä ei tule riittämään. Toivottavasti hallitus nyt pohtii sitten niitä muita ratkaisuja, joilla joustavasti voidaan esimerkiksi kaikki ne kesätöitä vaille jäävät opiskelijat ja nuoret mahdollisimman joustavasti saada töihin semmoisille aloille, joissa työvoimapulaa akuutisti on.

21.27 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa herra puhemies! Lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys on selvästi kiireellä laadittu ja lyhydestään huolimatta huomattavan sekava. Aikataulu ei anna eduskuntaryhmille mahdollisuutta analysoida esitystä riittävällä tavalla.

Esitystä perustellaan koronapandemian ja torjuntatoimien synnyttämällä työvoimapullalla huoltovarmuuden kannalta keskeisillä aloilla, etenkin maataloudessa. Kevätyöt tiloilla ovat alkamassa, ja yrittäjien täytyy tietää, saavatko he työvoimaa vai eivät. Tässä mielessä asia on kiireellinen. Ei ole kuitenkaan asiallista, että kiireen varjolla pyritään edistämään joitain pidempiaikaisia agendoja, kuten halpatyövoiman maahantulon helpottamista.

Perussuomalaiset pitävät erittäin perusteltuna, että maassa jo olevia ulkomaalaisia pyritään rekrytoimaan niille aloille, joilla on akuutti pula työntekijöistä. Pääkaupunkiseutu on pullollaan ravintola- ja siivousalalle tuotuja ulkomaalaisia, jotka on nyt pantu kilometritehtäille. On sietämätöntä, jos he siirtyvät kuormittamaan toimeentulotukijärjestelmää. Jo tällä hetkellä 40 prosenttia pääkaupunkiseudun toimeentulotuista maksetaan ulkomaalaisille. Näiden ihmisten työllistymistä maatalouteen ei tietenkään pidä estää ainakaan byrokratialla ja lainsäädännöllä.

Hallitus ei kuitenkaan itse näytä kovin optimistiselta esityksensä suhteen. Puutarhasektorilla vuosittainen ulkomaisen työvoiman tarve on noin 16 000 henkeä. Tämän esityksen työllisyysvaikutusten arvioidaan jäävän joihinkin satoihin. Syynä on muun muassa se, että hallituksen oman arvion mukaan vain pieni osa kyseeseen tulevista henkilöistä haluaa työskennellä huoltovarmuuden kannalta kriittisillä aloilla. No, jos esityksellä ei arvioida olevan mitään käytännön vaikutusta työllisyyteen, miksi sitä esitetään ja miksi sillä on niin tulenpalava kiire? Miksi laki ulottuu myös uusiin oleskelulupiin, vaikka maassa on pilvin pimein sekä työn perusteella että humanitaarisilla perusteilla tulleet ulkomaalaisia, joita pitäisi aktiivisesti rekrytoida töihin?

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kannattavat sitä, että täällä jo olevat ulkomaalaiset työllistyvät joustavasti kriittisille sektoreille, kuten maatalouteen. Uutta halpatyövoimaa ei pidä haalia, eikä lain siksi pidä ulottua uusiin oleskelulupiin. Sellaisia ei pidä myöntää tssä tilanteessa. Myös kriittiset sektorit pitää määritellä tiukemmin kuin hallituksen esityksessä. Esimerkiksi rakennusosalalla on paljon suomalaisia työttömiä, eikä sinne tarvita lisää halpajuonareita.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat jo esittäneet, että MTK aloittaisi pontevan rekrytointikampanjan kroonisesta työttömyydestä kärsivien maahanmuuttajayhteisöjen keskuudessa. Yleisradio voi varmasti tarjota tässä apua, pystyyhän se tiedottamaan koronastakin muun muassa somalin, arabian ja kurdin kielellä. On irvokasta, että maahanmuut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

tajia hehkutetaan huoltosuhteen korjaajina, mutta käytännössä heidät sivuutetaan keskustelussa kokonaan silloin kun työvoimaa oikeasti tarvittaisiin.

Olemme myös esittäneet tänään kiireellistä väliaikaista lainsäädäntöä, jonka nojalla koronan vuoksi irtisanottu tai lomautettu henkilö voisi ottaa tänä vuonna vastaan kausityötä maataloudesta ilman, että tämä leikkaisi hänen työttömyysturvaansa. Tämä lisäisi työn houkuttelevuutta myös suomalaisten keskuudessa ja parantaisi ihmisten toimeentuloa. Valtion kannalta se olisi kustannusneutraalia, koska tuet maksettaisiin joka tapauksessa. Keinoja työvoimapulan helpottamiseksi maataloudessa kyllä on, mutta ikävä kyllä tämä hallituksen esitys ei niitä juurikaan tarjoa. — Kiitos.

21.31 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain väliaikaista muuttamista. Ehdotetuilla laeilla sallittaisiin kaikille laillisesti maassa oleskeleville kolmansien maiden kansalaisille työnteko huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla ja tehtävissä. Tällaisina tehtävinä on mainittu esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaiset, maatalousalan kausityöntekijät, kuljetushenkilöstö, elintärkeän tai muuten välttämättömän infrastruktuurin parissa työskentelevät henkilöt, elintarviketeollisuus sekä eri hoitotyöntekijät. Laki koskisi kaikkia voimassa olevia oleskelulupia, viisumeita ja kausityön todistuksia sekä myös uusia myönnettäviä oleskelulupia, viisumeita ja kausityön todistuksia.

Arvoisa puhemies! Kuten tänään moni muu hallituksen esitys, myös tämä on tullut kiireellä meille käsittelyyn, ja on vaikea saada kiinni kaikesta, mitä laki pitää sisällään. On erittäin tärkeää kuitenkin, että lain tarkoitus ei ole lisätä halpatyövoiman saapumista Suomeen ja niitä markkinoita.

Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että ne jo maassa oleskelevat, laillisesti maassa oleskelevat, henkilöt työllistyvät ja heille tarjotaan se mahdollisuus. Sellaista, että ihminen haluaa tehdä työtä ja lähtee siihen ahkerasti ja reippaasti, kukaan ei voi vastustaa.

Täällä on mainittu muun muassa nämä terveydenhuollon ammattilaiset ja muut hoitotyöntekijät. Olemme käsitelleet täällä valmiuslakia ja muun muassa työvelvoitetta. Ja esittelyn aikana kuulumme, että meillä on Suomessa hallituksen arvion mukaan noin 45 000 potentiaalista henkilöä, jotka mahdollisesti voisivat työskennellä hoitoalalla. Siellä oli noin 21 000—25 000 henkilöä, hoitajaa, jotka työskentelevät jollakin muulla alalla kuin hoitoalalla tällä hetkellä. Meidän täytyisi saada nyt nämä ihmiset houkuteltua tekemään myös sitä työtä, mistä on kova pula, esimerkiksi tätä hoitoalan työtä.

Tällä hetkellä tilanne on kuitenkin erittäin kriittinen. Jokainen hoitoalan henkilö työskentelee siellä uhraten myös oman terveytensä ja ottaen jokapäiväisen riskin, että työskentelee mahdollisesti koronavirustartuntojen keskellä. Millä tavalla me saisimme koulutettuja hoitajia ottamaan tämän työvelvoitteen vastaan? Tässä täytyy jälleen kerran sanoa se taikasana: raha. On hyvin ikävää, että hoitajien palkat nousevat aina esiin niissä tilanteissa, kun sanotaan, että ei meillä ole mahdollisuutta nostaa palkkoja, ei meillä ole varaa siihen. Valtion velka kasvaa, ja hoitajat ovat aina niitä, jotka jäävät odottamaan sitä palkankorotusta. Mutta jos palkka on kohdallaan, niin työntekijöitä saadaan.

Työehtosopimuksissa on erilliset kirjaukset, joissa muun muassa poikkeuksellisen vaativat työolot voivat olla syynä siihen, että voimme antaa palkankorotuksia. Ja näkisin, että eivätkö tällä hetkellä, juuri nyt kaikki hoitoalan työntekijät, koulutuksesta riippumatta —

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

siivoustyöntekijät ja kaikki hoitoalaan koulutetut hoitajista lääkäreihin — työskentele poikkeuksellisen vaativissa työoloissa. Voisin käyttää tässä sellaista selkokielistä ilmaisua kuin vaarallisen työn lisä. Se, jos mikä, on tällä hetkellä ajankohtainen, ja näkisin, että olisi tärkeää keskustella myös rahasta täällä, siitä, miten saadaan henkilöitä sinne hoitoalan töihin, että heitä ei tarvitse sitten ainakaan sieltä kolmansien maiden työntekijöistä pyytää.

Arvoisa puhemies! Mehän emme tiedä, kuinka kauan meillä on rajat kiinni, kuinka kauan Uusimaa on eristettynä, kuinka kauan karanteenit kestävät, kuinka kauan tämä koronavirusepidemia kestää, mutta tästä esityksestä ei myöskään käy ilmi se, millä tavalla nämä Suomeen tulevat työntekijät sitten tätä karanteenia noudattaisivat. Aikahan sen kaiken näyttää, että kuinka kauan meillä karanteenit on, mutta kun muistaakseni tuolla ministeri sanoi, että heitä rohkaistaan pysymään Suomessa, niin eikö silloin, jos Suomessa työskennellään, olisi erittäin tärkeää, että silloin Suomessa pysytään myös?

Arvoisa puheenjohtaja! Edustaja Jussi Halla-aho nosti kyselytunnilla esiin perussuomalaisten esityksen siitä, millä tavalla ahdingon hetkellä voimme tukea niitä suomalaisia työntekijöitä, jotka ovat lomautusuhan alla tai yt-neuvotteluissa. Me esitämme, että nämä henkilöt voisivat menettämättä työttömyyskorvaustaan ja sosiaalietuuttaan työskennellä muun muassa näissä kausitöissä tulevana vuonna. Ja tässähän puhutaan juurikin muun muassa näistä maanviljelijöiden esiin nostamista asioista — viljelys, puutarha, marjanpaiminta — elikkä näistä erittäin tärkeistä asioista. Olisi erittäin merkittävää, että saisimme ihmisiä myös näille aloille. Ja oli hieno asia, että pääministeri Marin otti kopin tästä edustaja Halla-ahon hyvästä esityksestä.

Kaiken kaikkiaan tarvitsemme toki myös kannustusta ja innostusta kaikille suomalaisille, erityisesti myös opiskelijoille, koululaisille, että tätä marjanpaimintaa ja puutarhatyötä riittäisi myös heille. Ja olen täällä monessa puheenvuorossa nostanut kysymyksen hallitukselle, että millä tavalla tuetaan sitä, että nuoret voisivat myös työllistyä näille aloille. Kaikki eivät kaupungissa pääse sinne marjatilalle, koska kaupungissa ei ole marjatilaa. Mutta miten olisi mahdollista, että nuoret voisivat kokea sitä maaseutua myös ja lähteä sinne marjatilalle töihin?

21.37 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä pyritään koronaviruksen vaikutuksia lieventämään koskien ulkomaalaistaustaista kausityövoimaa. Tässä erityisesti kiikarissa ovat maatalous- ja puutarha-ala, joilla, kuten tässä on useissa puheenvuoroissa tuotu esille, on 16 000 kausityöntekijää olemassa, mikä on siinä mielessä kriittinen tilanne.

Miksi erityisesti maataloudessa käytetään paljon ulkomaalaista kausityövoimaa? Sekin on näissä keskustelupuheenvuoroissa tullut vahvasti esille. Luonnollisestikin tulotasot ovat poikkeuksellisen huonot, se on mainittava, ja työ on myöskin fyysisesti raskasta. Tämän takia on katsottu, että ulkomailta tuleva työvoima tässä suhteessa kompensoi tätä tilannetta, kun suomalaistaustainen työvoima ei ole halukas osallistumaan näihin töihin siinä mitta-kaavassa kuin aikaisemmin.

Tällä esityksellä, mikä nyt meillä on käsittelyssä, tätä ongelmaa pystytään vain hyvin pienessä määrin tai osin paikkaamaan, mutta kyllä lähtökohta tässä on ihan oikea. Tärkeää on, että me yritämme Suomessa olevia ulkomaalaistaustaisia ja myöskin suomalaisia työllistää mieluummin kuin että ihmiset olisivat tukien varassa. Kyllä ainakin henkisesti minäkin voin tukea muun muassa niitä ajatustapoja, että opiskelijat, nuoret olisivat vahvemmin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

osallistumassa tähän kausityövoimaan kesälomien aikaan, kuten perinteisestikin ovat osallistuneet. Tässä suhteessa kyllä rohkaisua tuohon suuntaan.

21.39 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Koronatilanteen vuoksi olemme joutuneet sulkemaan maamme rajat. Tämä vaikuttaa merkittäväällä tavalla talouteen ja yrittäjyyteen. Negatiiviset vaikutukset heijastuvat myös kirjaimellisesti ruohonjuuritasolle, puutarha- ja maataloussektorille.

Hallituksen esityksen perustelu toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön arvioiden mukaan normaalivuonna puutarhasektorilla ulkomaista työvoimaa on koko vuonna noin 16 000 henkeä. Tätä kyseistä työvoimaa tarvitaan nyt keväällä taimien istuttamiseen ja siementen kylvämiseen, kesällä ja syksyllä sadon korjaamiseen. Maatalousyrittäjät kipuilevat tilanteessa, sillä taimien ja siementen tilaamista ei välttämättä uskalleta tehdä, jos työvoiman riittävyydestä ei ole varmuutta. Tämän takia, jos työvoimaa ei saada seuraavien viikkojen ja kuukausien aikana riittävästi, ei välttämättä, aiempien vuosien tapaan, ole vastaavaa satoa, jota syksyllä korjata.

Nyt annettu esitys helpottaa Suomessa jo voimassa olevalla oleskeluluvalla olevien kolmansien maiden kansalaisten työnteon jatkamista huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla ja tehtävissä. Tärkeää on mahdollistaa olemassa olevan työvoiman mahdollisuus siirtyä tehtävästä toiseen, mikä nyt on ollut hyvin hankalaa työlupien kohdistuessa vain yhteen tehtävään yhden yrityksen sisällä. Kun Suomeen ei tällä hetkellä voi matkustaa käytännössä muista maista eikä uutta työvoimaa ulkomailta ole käytännössä mahdollista juurikaan saada, on esitys erittäin kannatettava.

Tarvitsemme ratkaisuja esimerkiksi nuorten, jotka ovat nyt menettäneet kesätyönsä, ohjaamiseksi maataloussektorille kausityöhön. Moni nuori ei ehkä itse osaa marjanpöimintään hakeutua. Tiedotusta tarvitaan lisää.

Lisäapua voimme saada myös kielteisen turvapaikka- ja oleskelulupapäätöksen saaneilta ihmisiltä. Niin kutsutut paperittomat olisivat tärkeä voimavara töissä ja tehtävissä, joissa turvaamme maamme huoltovarmuuden. Hyvin monella heistä on jo työvoimaviranomaisen puolto jonkun alan työpaikkaankin, mutta työlupaprosessi on viipynyt, ja tilanne on limbo heidän odotellessaan joko työlupaa tai pelätessään pakkopalautusta.

Työlupaprosesseja tulee vauhdittaa ripeästi maassa jo oleskelevien maahanmuuttajataustaisten osalta. Lisäksi heidän osaltaan työnteko-oikeuden tulisi alkaa heti, ei vasta 3 tai 6 kuukauden kuluttua. Samoin jo työskennelleiden uusintahakemusten aivan älytön viime kesänä alkanut 3 tai 6 kuukauden karenssi on syytä kiireesti poistaa, jotta työnteko voi jatkua tauotta.

Jaan myös edustaja Multalan nostaman huolen työvoiman ja työn kohtaanto-ongelmista. Työn vastaanottamisen kannattavuutta on syytä parantaa esimerkiksi kausityössä muuallakin kuin kotipaikkakunnalla.

21.42 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä pandemiatilanteessa on syytä kiinnittää nyt erityistä huomiota huoltovarmuuteen. Kun tiedämme, että Euroopan tärkeimmät ruoantuottajamaat Ranska, Espanja ja Italia ovat myöskin ne maat, jotka ovat ainakin pandemian tässä vaiheessa joutuneet kaikkein suurimpiin vaikeuksiin sekä kansanterveytensä että kaikella todennäköisyydellä myös kansantaloutensa turvaamisen osalta, niin voi hyvin muodostua tilanne, jossa eurooppalainen normaali ruokamarkkina on tänä vuonna hyvin vahvassa turbulenssissa. On aivan ilmeistä, että liikkuvuuden rajoitukset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

ovat voimassa tulevan satokauden ajan, ja näin ollen meillä Suomessa, jossa meillä on siinänsä onneksi hyvä elintarvikeomavaraisuus, on syytä tehdä kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta tulevan kesän sato saadaan täysimääräisesti ja ehkäpä jopa vähän suunniteltua paremminkin sekä tuotettua että myöskin korjattua talteen, koska tosiaan Euroopassa voi olla tilanne, että elintarvikemarkkina on hyvin vaikeassa tilanteessa. Tämän vuoksi on tärkeää, että tämä hallituksen esitys etenee täällä eduskunnassa ripeästi ja kolmansien maiden kansalaisilla on mahdollisuus toimia näillä huoltovarmuuden kannalta kriittisillä aloilla, ennen kaikkea juuri maataloudessa ja elintarvikeketjussa ylipäätään siellä alkupäässä, mihin nyt sitten jää paljon normaalia kausityöntekijäresurssia Suomeen tulematta.

Arvoisa puhemies! Tämä esityshän ei mitenkään riitä paikkaamaan sitä työvoimatarvetta, joka alalla on. Tässä mielessä MTK:n esittämä ajatus siitä, että kaikki, jotka nyt joutuvat lomautetuiksi, voisivat työskennellä myös tiloilla, viljelyksillä niin, että he eivät menettä tätä työttömyysetuuttaan, jonka he lomautuksen aikana saavat, vaan saavat täysimääräisesti itselleen tämän lisäansion, minkä he näillä tiloilla tehdyillä töillä tienaaavat, on erittäin tärkeä ja tässä poikkeustilanteessa kannatettava, ja toivottavasti hallitus saa siitä esityksen aikaan. Uskon, että se kyllä eduskunnan laajan enemmistön tuekseen saa.

21.45 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Tosiaan valtioneuvosto antaa eduskunnalle hallituksen esityksen laeiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta, ja tosiaan kyseessä on väliaikainen laki, joka kestäisi tämän vuoden loppuun asti. Tässä ovat taas kollegat käyttäneet erinomaisia puheenvuoroja, ja edustaja Auttokin toi tuossa esille, että juurikin kun huoltovarmuudesta kannamme huolta, olisi todellakin syytä, että työttömyysetuisuuden mukaisesti pääsisi tuonne maatiiloille sitten töihin ja työttömyysetuus säilyisi.

Arvoisa puhemies! Kannan myös huolta siitä, kun sitten syksy saa ja metsämarjat alkavat olla poimittavissa — siellä on mustikoita ja puolukoita Kainuun korpimaisematkin täynnä, ja myös Lapissa, mistä edustaja Autto tulee. Siellä korpimaisemissa on viime vuodet suomalaisten lisäksi ollut poimimassa thaimaalaispoimijoita, ja siitä minä kannankin suurta huolta, että nyt jos niitä poimijoita ei tulekaan eikä pysty tulemaan, niin miten nämä marjat sitten otetaan sieltä hyötykäyttöön. Olenkin miettinyt omassa päässäni, olisiko mahdollista jonkinnäköistä tukea maksaa niille suomalaisille, jotka lähtisivät tuonne marjametsiin poimimaan näitä niin sanottuja superfoodeja. Että jos siitä marjakilosta saisi asianmukaisen hinnan, se saattaisi tuoda jopa hyvää lisätuloa sekä suomalaisille opiskelijoille että myös vähävaraisille että myös niille, jotka saattavat vielä olla työttömänä syksyn aikana.

Itse ainakin muistan, arvoisa puhemies, että silloin 90-luvun loppupuolella tuli tehtyä ihan hyvää tiliä marjanpoiminnalla, ja muistankin, kuinka niitä tuhannen markan seteleitä tuli yli tarpeenkin niin sanotusti. Haluan, puhemies, tuoda pointtina sen, että tämä olisi hyvä lisäansio mutta että myös mietittäisiin keinoja, joilla saadaan nuo marjat hyötykäyttöön suomalaisen teollisuuden ja jatkojalostuksen raaka-aineeksi ja sitä kautta sitten maailmalle, koska sitä kautta tämä kansantalous sitten kiittää myös tulevaisuudessa. — Kiitoksia.

21.48 Anders Norrback r: Arvoisa puhemies! Meillä on tärkeä ja hyvä esitys nyt keskustelussa varsinkin ruokaturvallisuuden kannalta. Käsillä on vuoden tärkein aika ruokaturvan varmistamisen kannalta eli uusi viljelykausi. Päätökset viljelyn laajuudesta tehdään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

näinä päivinä, jos ei ole tehty jo, ja samalla maataloutta uhkaa kannattavuusongelman lisäksi jättimäinen työvoimapula.

Poikkeustilanteen takia rajaliikenne on rajoitettu ja moni maa- ja puutarhatilayritys on jäänyt tai on jäämässä vaille tarvitsemaansa ulkomaista kausityövoimaa. Ilman kausityövoimaa merkittävä osa sadosta jää tuottamatta tai korjaamatta. Lisäksi on vaarana, että moni yritys lopettaa toimintansa pysyvästi.

Koko tulevan kesän ja talven ruokahuolto on nyt vaakalaudalla, ja on hyvä, että hallitus toimii tässä ripeästi ja on kuullut maatalojen ja puutarha-alan hädän. Kiitos siitä hallitukselle.

Värderade talman! I Finland har vi en hög självförsörjningsgrad, vilket vi får vara tacksamma för just nu, speciellt i de här tiderna. Maten räcker till och livsmedelskedjan fungerar också i de här utmanande förhållandena. Men utan tillskott på utländsk arbetskraft har vi bland annat grönsaker som inte blir planterade och bär som blir oplockade, vilket medför direkta konsekvenser för livsmedelsförsörjningen i landet. Jag ger regeringen en stor eloge för att man reagerar och agerar.

Det är inte någon självklarhet att vi har finsk mat i butikerna. Det är våra jordbrukare som med sitt oförtröttliga arbete förser oss med inhemsk mat. Ett lugnande besked för alla som är oroliga över om maten räcker till: Även om samhället och världen som helhet till stora delar har stannat så slutar inte de finländska jordbrukarna med sitt.

Men nu — och jag säger verkligen nu — behövs säsongsarbetskraften. Därför är det viktigt att vi agerar snabbt och att regeringen har agerat snabbt, och jag har svårt att förstå de som tycker att vi agerar för snabbt i den här frågan. Om den här säsongsarbetskraften inte kommer så kommer inte den här självförsörjningen att vara lika självklar längre.

Arvoisa puhemies! Vaikutukset tiloilla ovat vakavia, mikäli työvoima jää saamatta. Hyvä, että maassa olevan ulkomaisen työvoiman käyttöönottoa helpotetaan. Tässä salissa on kuitenkin tullut tänään monta hyvää ehdotusta. Tämä ei kyllä riitä, vaan tarvitaan vielä rohkeita ja nopeita päätöksiä, niin että ruokaturva on hallinnassa.

21.51 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Esityksessä säädetään uusista, väliaikaisista toimenpiteistä, joilla voitaisiin hyödyntää maassa oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten työpanosta nykyistä paremmin keskeisissä poikkeustilanteissa — siis heidän, jotka jo maassa ovat ja joilla on oleskelulupa. Minusta tämä kuulostaa varsin fiksulta tässä tilanteessa.

Kuitenkin täällä mainitaan myös rakennusala, telakkateollisuus sekä logistiikka- ja kuljetusala, ja tämä aiheuttaa minussa hämmennystä. Telakka- ja logistiikkapuoli on juuri tämän viimeisimmän viikon aikana, molemmat viimeksi tänä aamuna SKALin puolesta, tullut ulos sillä, että heillä työt vähenevät, ja sen tähden tämä koko kokonaisuudessa oleva, näinkin laaja logistiikka- ja telakkateollisuuden osuus hämmentää. Lisäksi täällä viitattiin rakennusmiehiin, ja kun se rakennuslakin on täällä mainittu, niin piti tarkastaa, että Rakennusliiton kassan tiedossa maaliskuussa oli 7 876 ansiopäivärahan saavaa jäsentä, joten ei niitä töitä sielläkään ihan pilvin pimein ole.

21.52 Esko Kiviranta kesk: Puhemies! Kun tässä salissa mahdollisesti on niitäkin, jotka ovat aika kaukana tästä maa- ja puutarhatalouden reaalitaloudesta, niin voisin todeta sen,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

että tuolla Varsinais-Suomessa tilanne on jo ihan akuutti. Siellähän on kasvutunneleissa jo mansikantaimien istutus käynnissä, ja siinä mielessä tässä ei puhuta mistään esimerkiksi kahden viikon päässä olevasta asiasta.

Kannatan tätä hallituksen esitystä. Se on osa ratkaisua. On tietysti hyvä, että nämä kausityötodistuksella tai oleskeluluvalla maassa olevat voivat joustavasti siirtyä toisen työnantajan palvelukseen maatilalta toiselle, tai sitten tarvetta on myöskin siirtyä välillä maatilalta elintarviketeollisuuteen tai päinvastoin riippuen siitä, mitä vuodenaikaa eletään. Tämä tällainen säännöstö voisi olla ihan pysyvä, ei vain vuoden 2020 loppuun.

Mutta sitten tästä kausityövoimasta, jota Suomessakin on ollut jo pitkät ajat tuollainen 16 000 henkeä vuosittain: Siitähän on kova kilpailu eri EU-maissa, tästä EU- ja Eta-alueiden ulkopuolisesta työvoimasta. Sitähän tulee erityisesti Ukrainasta, mutta tulee myös muista maista. Jos sitten kuitenkin tässä maailmassa kävisi niin, että tätä työvoimaa siirtyy esimerkiksi Keski-Euroopan maihin, joissa sitä kipeästi myöskin tarvitaan, niin kyllähän Suomen sitten täytyy olla hereillä, ettemme me jää osattomaksi.

Tässä on puhuttu 1 500 henkilöstä, se on kyllä käytännössä aivan liian vähän. Nämä tilat, joille tätä työvoimaa tarvitaan, ovat poikkeuksellisen kehittyneitä tiloja. Käytännössä voi puhua, että he ovat liikkeenharjoittajia, ja heillä on hyvät karanteenitilatkin näitä ihmisiä varten, jos vain he saisivat tulla tänne.

Tässä on kysymys ihan aidosti huoltovarmuudesta, vihannesten, juuresten, marjojen, mansikoiden, jopa perunan huoltovarmuudesta. Siinä mielessä kannattaa suhtautua vakavasti. En halua olla ennustamassa mitään elintarvikkeitten tuonnin vaikeuksia, mutta sekin on mahdollista.

Sitten, mitä tulee tähän — oliko se nyt perussuomalaisten ehdotus — että työttömyysetuuden saajat tulisivat maataloille palkkaa vastaan, niin en sinänsä ota tähän mitään kantaa tietenkään tässä, mutta totean vain, että silloin pelloilla ja puutarhoissa olisi kahden kerroksen väkeä: olisi niitä, jotka saisivat sekä työttömyysetuutta että työpalkkaa, ja niitä onnettomia, jotka saisivat vain työpalkkaa.

21.55 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Poikkeuksellinen aika vaatii poikkeuksellisia tekoja. Joudumme täällä tekemään hyvin nopeasti valtavan paljon lakiuudistuksia ja -muutoksia, jotta voimme kamppailla koronan aiheuttamia vakavia haasteita vastaan. Virkamiehet, kuten myös me kansan valitsemat edustajat, pinnistelevät täällä varsin kovissa paineissa ja aikatauluissa.

Käsittelyssä oleva laki on hyvä esimerkki tällaisesta tapauksesta. Maatalous on ajautunut nopeasti suuriin vaikeuksiin rajoitustoimenpiteiden vuoksi, sillä suomalainen maatalous toimii hyvin pitkälle kausityöläisten varassa, jota saamme ulkomailta. Nyt tuota työvoimaa ei ole saatavilla.

Olen viimeksi tänään saanut yhteydenottoja, joissa on pyydetty puuttumaan nopeasti ulkomaisen työvoiman lupamenettelyyn ja sen byrokraattisiin ongelmiin. Tähän asiaan liittyvät ongelmat ovat olleet esillä jo ennen koronaakin kyllä, mutta nyt ongelmalle on tehtävä nopeasti jotain. Tämä muutos ei ratkaise yksin maatalouden yhtäkkistä työvoimapulaa, mutta se varmistaa sen, että nyt maassa olevat ulkomaiset työläiset voivat mahdollisimman helposti jatkaa töitä.

Mehän elämme ratkaisevia hetkiä suomalaisen viljelyn ja ruokatuotannon saralla, niin kuin on jo moneen kertaan tässäkin salissa tänään kuultu. Maataloilla eletään suuressa epä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

tietoisuudessa sen suhteen, missä mittakaavassa voi viljellä, koska työvoimasta ei ole tietoa.

Korona on opettanut senkin, että meidän omavaraisuusasteemme on oltava korkea, ja se on pidettävä korkeana. Miten se pidetään, jos työvoimapulan vuoksi ei saada sellaista satoa, mitä tarvitaan? Millä me täytämme varmuusvarastoja? Nämä ovat äärimmäisen tärkeitä perusasioita, joihin on löydettävä ratkaisuja nopeasti. Kello käy armottomasti. Esimerkiksi Ruotsissa on jo ilmennyt vakavia ongelmia sen vuoksi, että elintarvikkeiden suhteen siellä omavaraisuusaste on huomattavasti alhaisempi kuin Suomessa. Entäs sitten, kun kriisit jatkuvat pitempään? Entä sitten, kun kriisejä on joka puolella, niin kuin nyt on?

Ehdotan yhdeksi ratkaisuksi verkossa tapahtuvaa työnvälityspalvelua, johon maatilat voivat ilmoittaa työtarpeistaan: miten paljon sitä tarvitaan, missä ja minkä laatuista tarvitaan, onko majoitusmahdollisuuksia ja niin edelleen. Samalla tavalla työnhakijat voivat ilmoittaa itsestään samassa palvelussa, ja siten saataisiin kysyntä ja tarjonta kohtaamaan. Tällaisen nopean, notkean ja kevytrakenteisen palvelun perustaminen verkkoon ei ole teknisesti edes haastavaa, ja sellainen saataisiin toimimaan hyvin nopeasti. Kuopiossa on vastikään perustettu tämänkaltaisen verkkopalvelu, jonka kautta voi löytää ja hakea hyvin helposti valtakunnallisesti kotimaisten pienyritysten palveluja ja tuotteita. Ehdottamani työnvälityspalvelu olisi hyvin yksinkertaista rakentaa tämän saman perusidean, palvelun ja alustan pohjalle. Käytännössä välitettävä asia vain pikkusen vaihtuu.

Ensi kesänä nuorten kesätyömahdollisuudet ovat hyvin vähäiset. Tässä olisi oiva mahdollisuus saada työtä ja arvokasta elämäkokemusta. Maataloudesta voi löytyä myös mahdollisuuksia esimerkiksi yksinyrittäjille, jotka voisivat tehdä töitä maatiloilla esimerkiksi alihankintanakin. Mahdollisuuksia on monia. Kuopiossa iso ravintola-alan yritysrypäs on jo tehnyt jotain tällaista: se on lainannut työntekijöitään suuren elintarvikekaupan käyttöön. On selvää, että kaikki toimijat hyötyvät tällaisesta toiminnasta, eritoten työntekijät. Samaan tapaan voitaisiin toimia myös maatalouden suhteen — työ kiertämään.

Eläviä esimerkkejä tämänkaltaisesta työnvälitystoiminnasta jo löytyy, olkoon se sitten ulkomaista tai kotimaista työvoimaa. Tätä me juuri tarvitsemme tässä ajassa: mainioita esimerkkejä siitä, kuinka nopeasti, innovatiivisesti löydetään uusia tapoja tehdä ja toteuttaa asioita ja ratkaista ongelmia.

Arvoisa puhemies! Poikkeuksellinen aika vaatii poikkeuksellisia tekoja. Tässä olisi yksi sellainen teko, jolla voitaisiin olennaisesti vaikuttaa mittavaan ongelmaan ja samalla siihen, miten Suomi tulee koronasta ja sen jälkeisestä ajasta selviytymään. — Kiitos.

22.00 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Esitys on kannatettava jo maassa olevien ulkomaalaisten osalta. Suomessa on tällä hetkellä paljon lomautettuja ja irtisanottuja ihmisiä, ja siksi perussuomalaiset ovat tänään ehdottaneet kiireellistä tilapäistä lainsäädäntöä, jonka nojalla kausityön tekeminen huoltovarmuuden kannalta tärkeissä tehtävissä ei vuonna 2020 poista työttömyysetuuksia henkilöltä, joka on lomautettu tai irtisanottu toistamiseen koronaepidemian vuoksi.

Kuten aikaisemmin salissa kuultiin, valtion kannalta tämä esitys olisi myös kustannusneutraali. Äsken edustaja Kilveltä kuulimme myös hyvän ehdotuksen ongelman yhdeksi ratkaisuksi.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2020 vp

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.